

آسیب‌شناسی شهری

در شناخت شهر و ابعاد آسیب‌شناختی آن
(از نظریه تا کاربرد)

دکتر رضاعلی محسنی

دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی

فهرست مطالب

۱۹.....	پیشگفتار
۲۱.....	فصل اول: مفاهیم بنیادین شهر
۲۱.....	۱-۱_ مقدمه
۲۳.....	۱-۲_ شهر
۲۵.....	۱-۳_ مادر شهر
۲۵.....	۱-۴_ منطقه مادر شهری
۲۶.....	۱-۵_ منطقه شهری
۲۶.....	۱-۶_ حومه شهری
۲۶.....	۱-۷_ مجموعه شهری
۲۶.....	۱-۸_ منظمه شهری
۲۷.....	۱-۹_ کلانشهر
۲۷.....	۱-۱۰_ نظام شهری
۲۷.....	۱-۱۱_ شهرنشینی
۲۸.....	۱-۱۲_ شهرگرایی
۲۹.....	۱-۱۳_ مسائل اجتماعی
۳۵.....	۱-۱۴_ آسیب شناسی شهری
۳۶.....	۱-۱۵_ زاغه نشینی
۳۷.....	۱-۱۶_ گتونشینی
۳۷.....	۱-۱۷_ حاشیه نشینی

۶ آسیب‌شناسی شهری

۳۸.....	۱۸- حومه نشینی
۳۹.....	۱۹- سکونتگاه‌های (اسکان) غیر رسمی
۴۰.....	۲۰- سکونتگاه‌های غیر مجاز
۴۰.....	۲۱- سکونتگاه‌های کم درآمد
۴۰.....	۲۲- سکونتگاه‌های کم دوام
۴۱.....	فصل دوم: مهاجرت، شهر و حاشیه‌نشینی

۴۱.....	۱-۲- شهر و آسیب‌های مهاجرتی
۴۱.....	۱-۱- تعریف مهاجرت
۴۱.....	۱-۲- طبقه بندی مهاجرت
۴۲.....	۱-۳- مهاجرت و تعادل‌های ساختی
۴۲.....	۱-۴- آسیب‌شناسنی مهاجرت
۴۵.....	۱-۵- جرم شناختی مهاجرت
۴۶.....	۱-۶- نظریه‌های مهاجرت
۴۷.....	۱-۷- نظریه تفاوت‌ها
۴۷.....	۱-۸- نظریه رکودی
۴۷.....	۱-۹- نظریه تغییرات ساختی
۴۸.....	۱-۱۰- نظریه‌های شهر
۴۸.....	۱-۱۱- نظریه متحده مرکز (نظریه ارنست برجس)
۴۹.....	۱-۱۲- نظریه چند هسته‌ای (نظریه اولمن - هریسون)
۵۰.....	۱-۱۳- نظریه سازمان اجتماعی محله (نظریه ویلیام وايت)
۵۰.....	۱-۱۴- نظریه قطاعی (نظریه هومر هویت)
۵۱.....	۱-۱۵- نظریه کیفیت رشد شهرها (نظریه مکنزی)
۵۳.....	۱-۱۶- نظریه وحدت شهر و محیط طبیعی (نظریه پاتریک گدنس)
۵۴.....	۱-۱۷- نظریه سرمایه‌گذاری انسانی (نظریه شاستاد)
۵۵.....	۱-۱۸- نظریه مطلوبیت مهاجرت داخلی (نظریه هریک)
۵۵.....	۱-۱۹- نظریه رهیافت سیستمی (نظریه موبوگنج)

فهرست مطالب ۷

۵۶.....	۲_۳_۱۰- نظریه جذب و دفع (نظریه اورت لی)
۵۷.....	۲_۳_۱۱- نظریه تفاضل هزینه - فایده در مهاجرت (نظریه بایرلی)
۵۷.....	۲_۳_۱۲- نظریه نیازهای انسانی (استراتژی نیازهای اساسی)
۵۹.....	۲_۳_۱۳- نظریه نیازسنجی شهری (نظریه لثونارد دهل)
۶۰.....	۲_۳_۱۴- نظریه مشارکت شهری (نظریه دانیل لرنر)
۶۱.....	۲_۳_۱۵- نظریه شهر چند لایه (نظریه سوزان تامسون)
۶۲.....	۲_۳_۱۶- نظریه چندگانگی شهر (نظریه پیتر مارکوز)
۶۳.....	۲_۳_۱۷- نظریه کلان شهر و حیات ذهنی (نظریه گئورگ زیمل)
۶۴.....	۲_۳_۱۸- نظریه فلسفه اجتماعی شهر (نظریه نیکلاس اسپایکمن)
۶۵.....	۲_۳_۱۹- نظریه شهرگرایی به متابه شیوه زندگی (نظریه لوئیس ویرث)
۶۶.....	۲_۳_۲۰- نظریه شیوه‌های مختلف زندگی شهری (نظریه هربرت گنر)
۶۷.....	۴_۲- نظریه‌های حاشیه نشینی و اسکان غیررسمی
۶۸.....	۴_۲_۱- دیدگاه لیبرالی (لیبرالی نو)
۷۰.....	۴_۲_۲- نظریه نوسازی
۷۱.....	۴_۲_۳- نظریه مارکسیستی
۷۲.....	۴_۲_۴- نظریه واپستگی
۷۲.....	۴_۲_۵- نظریه نظام اجتماعی
۷۳.....	۴_۲_۶- مکتب شیکاگو
۷۴.....	۴_۲_۷- نظریه فرهنگ فقر
۷۹.....	۴_۲_۸- نظریه مارشال کلینارد
۸۰.....	۴_۲_۹- نظریه پل سینجر
۸۱.....	۴_۲_۱۰- نظریه رابرт پارک
۸۳.....	۴_۲_۱۱- نظریه پرویز پیران
۸۵.....	فصل سوم: بافت فرسوده
۸۵.....	۳_۱_۱- مقدمه
۸۶.....	۳_۲- تعریف بافت فرسوده

۸ آسیب‌شناسی شهری

۳-۳- انواع بافت فرسوده.....	۸۷
۳-۴- ویژگی‌های بافت فرسوده.....	۸۷
۳-۵- انواع مداخله در بافت‌های شهری.....	۸۸
۳-۶- مراجع قانونی مداخله در بافت شهری.....	۹۰
۳-۷- شاخص‌های شناسایی بافت‌های فرسوده.....	۹۰
۳-۸- پیامد فرسودگی.....	۹۱

فصل چهارم: مسکن شهری

۱-۴- مقدمه.....	۹۳
۲-۴- اهمیت مسکن.....	۹۵
۳-۴- تعریف مسکن.....	۹۷
۴-۴- کارکردهای مسکن.....	۱۰۲
۵-۴- مسکن استاندارد.....	۱۰۴
۶-۴- ابعاد مسکن.....	۱۰۵
۷-۴- انواع مسکن.....	۱۰۶
۸-۴- ویژگی‌های کلی مسکن.....	۱۰۸
۹-۴- مشکلات مسکن.....	۱۱۰
۱۰-۴- شاخص‌های کیفیت مسکن.....	۱۱۵
۱۱-۴- مسائل اجتماعی مسکن در بافت‌های تاریخی.....	۱۱۹
۱۲-۴- مسائل اقتصادی مسکن در بافت‌های تاریخی.....	۱۲۰
۱۳-۴- مسائل کالبدی مسکن در بافت‌های تاریخی.....	۱۲۱
۱۴-۴- پیشنهادهایی برای بخش مسکن.....	۱۲۲

فصل پنجم: سکونت‌گاه‌های غیررسمی

۱-۵- مقدمه.....	۱۲۵
۲-۵- مسائل جهانی سکونت‌گاهها.....	۱۲۷
۳-۵- تعریف حاشیه نشینی و سکونت‌گاه‌های غیررسمی.....	۱۲۸

فهرست مطالب ۹

۴-۵-۱۲۹.....	اهمیت سکونتگاههای غیررسمی
۵-۵-۱۳۰.....	زمینه‌های شکلگیری سکونتگاههای غیررسمی
۶-۵-۱۳۲.....	حاشیه نشینی و سکونتگاههای غیررسمی در جهان و ایران
۷-۵-۱۳۵.....	دیدگاههای مربوط به اسکان غیررسمی
۷-۱-۱۳۵.....	دیدگاه اکولوژی شهری
۷-۲-۱۳۵.....	دیدگاه لیبرال
۷-۳-۱۳۶.....	دیدگاه غیر لیبرال
۷-۴-۱۳۸.....	دیدگاه اقتصاد سیاسی فضا
۷-۵-۱۴۰.....	دیدگاه جامعه گرایان جدید
۷-۶-۱۴۰.....	دیدگاه رادیکالی
۷-۷-۱۴۱.....	دیدگاه مارکسیستی
۷-۸-۱۴۲.....	رویکردهای مقابله با حاشیه نشینی و سکونتگاههای غیررسمی
۷-۹-۱۴۲.....	رویکرد تجربی
۷-۱۰-۱۴۲.....	رویکرد جایجاوی
۷-۱۱-۱۴۲.....	رویکرد پاکسازی و بازسازی مجدد
۷-۱۲-۱۴۲.....	رویکرد کالبدی - فیزیکی با محوریت ساخت مسکن
۷-۱۳-۱۴۳.....	رویکرد بهسازی
۷-۱۴-۱۴۴.....	رویکرد تن دادن
۷-۱۵-۱۴۴.....	رویکرد توانمندسازی
۷-۱۶-۱۴۵.....	رویکرد مدیریت جامع
۷-۱۷-۱۴۵.....	ساماندهی محلات و سکونتگاههای غیررسمی
۷-۱۸-۱۴۵.....	بهسازی فضاهای اسکان غیررسمی
۷-۱۹-۱۴۶.....	نوسازی فضاهای اسکان غیررسمی
۷-۲۰-۱۴۷.....	پیشنهادها و راهکارها
۷-۲۱-۱۴۹.....	فصل ششم: حمل و نقل و ترافیک
۷-۲۲-۱۵۰.....	تعريف حمل و نقل

۱۰ آسیب‌شناسی شهری

۶۳	- ابعاد مسئله حمل و نقل
۶۴	- اهمیت حمل و نقل
۶۵	- ترافیک و کیفیت زندگی
۶۶	- عوامل موثر بر ترافیک
۶۷	- بافت فرسوده و ترافیک
۶۸	- ترافیک و اخلاق شهروندی
۶۹	- ترافیک سنجین و هزینه‌های آن
۷۰	- سیاست‌های مبارزه با تراکم ترافیک
۷۱	- راهکارهای کاهش مشکلات ناشی از ترافیک
۷۲	فصل هفتم: محیط زیست

۷_۱	- مقدمه
۷_۲	- تعریف آلودگی
۷_۳	- تعریف محیط زیست
۷_۴	- تعارض انسان و طبیعت
۷_۵	- انواع آلودگی محیط زیست
۷_۵_۱	- آلودگی هوا
۷_۵_۲	- آلودگی آب
۷_۵_۳	- آلودگی خاک
۷_۵_۴	- آلودگی صوتی
۷_۶	- دیدگاه‌های زیست محیطی
۷_۷	- مسائل جهانی محیط زیست
۷_۷_۱	- گرم شدن کره زمین (اثر گلخانه‌ای)
۷_۷_۲	- کاهش لایه ازن
۷_۷_۳	- کمبود آب شیرین
۷_۷_۴	- بیابان‌زایی و کمبود خاک مرغوب
۷_۷_۵	- آلودگی هوا و باران‌های اسیدی

فهرست مطالب ۱۱

۱۸۰.....۶_۷_۷_۶_۶	دفع زباله‌های سمی
۱۸۰.....۷_۷_۷_۷	جنگل زدایی و نابودی تنوع زیستی
۱۸۱.....۷_۷_۷	فردگرائی و رفتارهای زیست محیطی
۱۸۳.....	فصل هشتم: زباله
۱۸۳.....۱_۸	۱_۸ مقدمه
۱۸۳.....۲_۸	۲_۸ شهر و مسئله زباله
۱۸۴.....۳_۸	۳_۸ مفهوم زباله
۱۸۴.....۴_۸	۴_۸ انواع زباله
۱۸۴.....۴_۴	۴_۴ زباله‌های شهری
۱۸۵.....۲_۴	۲_۴ زباله‌های صنعتی
۱۸۵.....۳_۴	۳_۴ زباله‌های خطرناک
۱۸۶.....۴_۴	۴_۴ زباله‌های بیمارستانی
۱۸۶.....۵_۸	۵_۸ جمع‌آوری زباله
۱۸۷.....۶_۸	۶_۸ زباله و مسئله مدیریت، آموزش و مشارکت مردمی
۱۸۷.....۷_۸	۷_۸ پیشنهادها
۱۸۹.....	فصل نهم: فضای بی دفاع شهری
۱۸۹.....۱_۹	۱_۹ مقدمه
۱۹۰.....۲_۹	۲_۹ تعریف فضا
۱۹۱.....۳_۹	۳_۹ انواع فضا
۱۹۱.....۱_۹_۳	۱_۹_۳ فضاهای عمومی
۱۹۱.....۲_۹_۳	۲_۹_۳ فضاهای نیمه عمومی
۱۹۱.....۳_۹_۳	۳_۹_۳ فضاهای نیمه خصوصی
۱۹۱.....۴_۹_۳	۴_۹_۳ فضاهای خصوصی
۱۹۲.....۴_۹	۴_۹ مفهوم فضای شهری
۱۹۳.....۵_۹	۵_۹ مفهوم فضاهای بی دفاع شهری

۱۲ آسیب‌شناسی شهری

۹-۶_انواع فضاهای بی دفاع شهری.....	۱۹۴
۹-۷_فضاهای قابل دفاع.....	۱۹۵
۹-۸_راهبردهای توسعه محلی برای فضاهای بی دفاع شهری.....	۱۹۷
۹-۸-۱_احیا فعالیت نهادهای محله محور.....	۱۹۸
۹-۸-۲_ایجاد همبستگی و تعلق خاطر فرهنگی - اجتماعی	۱۹۸
۹-۸-۳_اصلاح و بهسازی فضای شهری.....	۱۹۸
۹-۸-۴_راهبرد زندگی شهری در شب	۱۹۸
۹-۸-۵_راهبرد پویا سازی کاربری‌ها و ایجاد کاربری‌های مختلط	۱۹۸
۹-۹_راهکارهای دفاعی برای فضای بدون دفاع شهری.....	۱۹۹
فصل دهم: خشونت شهری	۲۰۱

۱۰-۱_مقدمه	۲۰۱
۱۰-۲_تعريف خشونت	۲۰۱
۱۰-۳_انواع خشونت	۲۰۳
۱۰-۴_مشخصات خشونت‌های شهری	۲۰۴
۱۰-۵_محیط‌های خشونت شهری	۲۰۵
۱۰-۶_علل خشونت شهری	۲۰۶

فصل یازدهم: خرابکاری (وندالیسم)

۱۱-۱_مقدمه	۲۰۹
۱۱-۲_تعريف وندالیسم	۲۱۱
۱۱-۳_اهمیت وندالیسم	۲۱۴
۱۱-۴_تحلیل نظری وندالیسم	۲۱۴
۱۱-۵_تاریخچه وندالیسم	۲۱۵
۱۱-۶_ویژگی‌های افراد وندال	۲۱۶
۱۱-۷_وندالیسم به مثابه یک آسیب اجتماعی	۲۱۸
۱۱-۸_پرخاشگری زیر ساخت روانی وندالیسم	۲۱۹

فهرست مطالب

۱۳	فهرست مطالب
۱۱_۹	۱۱_۹- انواع وندالیسم
۲۱۹	۱۱_۹_۱- فردی و گروهی
۲۱۹	۱۱_۹_۲- وندالیسم بین نسلی
۲۲۰	۱۱_۹_۳- علل وقوع وندالیسم
۲۲۴	۱۱_۹_۴- عوامل گرایش به رفتارهای وندالیستی
۲۲۸	۱۱_۹_۵- عوامل خانوادگی
۲۲۸	۱۱_۹_۶- عوامل فردی و روانی و زیستی
۲۲۹	۱۱_۹_۷- عوامل اجتماعی و اقتصادی
۲۳۱	۱۱_۹_۸- ماهیت عدالت و وندالیسم
۲۳۲	۱۱_۹_۹- تجارت جهانی درباره وندالیسم
۲۳۵	۱۱_۹_۱۰- راهکارهای بهبود و اصلاح رفتارهای وندالیستی
۲۳۶	۱۱_۹_۱۱- فصل دوازدهم: بی خانمانی
۲۳۹	۱۱_۹_۱۲- مقدمه

۱۲_۱	۱۲_۱- تعریف بی خانمانی
۱۲_۲	۱۲_۲- گونه شناسی بی خانمانی
۱۲_۳	۱۲_۳- رویکردهای نظری بی خانمانی
۱۲_۴	۱۲_۴_۱- رویکرد کارکردگرایی ساختاری
۱۲_۴_۲	۱۲_۴_۲- نظریه بی خانمانی بین نسلی
۱۲_۴_۳	۱۲_۴_۳- نظریه بومشناختی
۱۲_۴_۴	۱۲_۴_۴- نظریه آسیب روانی
۱۲_۴_۵	۱۲_۴_۵- رویکرد تضاد
۱۲_۴_۶	۱۲_۴_۶- رویکرد طرد اجتماعی
۱۲_۵	۱۲_۵- علل پدیده بی خانمانی
۱۲_۶	۱۲_۶- آسیب شناسی خانمانی

۱۴ آسیب‌شناسی شهری

فصل سیزدهم: تکدی‌گری

۲۴۷	۱۳-۱
۲۴۸	۱۳-۲
۲۴۹	۱۳-۳
۲۵۰	۱۳-۴
۲۵۴	۱۳-۵
۲۵۴	۱۳-۶
۲۵۴	۱۳-۷
۲۵۵	۱۳-۷-۱
۲۵۵	۱۳-۷-۲
۲۵۶	۱۳-۸
۲۵۶	۱۳-۸-۱
۲۵۶	۱۳-۸-۲
۲۵۶	۱۳-۸-۳
۲۵۶	۱۳-۸-۴
۲۵۷	۱۳-۸-۵
۲۵۷	۱۳-۸-۶
۲۵۷	۱۳-۹
۲۵۷	۱۳-۹-۱
۲۵۸	۱۳-۹-۲
۲۵۹	۱۳-۱۰
۲۶۰	۱۳-۱۱
۲۶۱	۱۳-۱۲
۲۶۳	۱۳-۱۳
۲۶۵	فصل چهاردهم: کودکان خیابانی
۲۶۵	۱۴-۱

فهرست مطالب ۱۵

۱۴_۲	تعريف کودکان خیابانی	۲۶۶
۱۴_۳	اهمیت مسئله کودکان خیابانی	۲۶۶
۱۴_۴	مبانی نظری	۲۶۸
۱۴_۱	نظریه رانده شدن	۲۶۸
۱۴_۲	نظریه وابستگی اجتماعی	۲۶۹
۱۴_۳	نظریه کنترل اجتماعی	۲۷۰
۱۴_۴	نظریه یادگیری اجتماعی	۲۷۱
۱۴_۵	نظریه تضاد	۲۷۱
۱۴_۶	نظریه طرد اجتماعی	۲۷۲
۱۴_۷	نظریه برچسبزنی	۲۷۳
۱۴_۵	انواع کودکان خیابانی	۲۷۳
۱۴_۶	علل گسترش کودکان خیابانی	۲۷۵
۱۴_۷	آسیب شناسی خانواده و مسئله کودکان	۲۷۷
۱۴_۸	کودکان خیابانی و بزه	۲۸۰
۱۴_۹	راهکارها و پیشگیری	۲۸۰
۱۵_۱	فصل پانزدهم: مزاحمت خیابانی	۲۸۳

۱۵_۲	تعريف مزاحمت	۲۸۳
۱۵_۳	رفتارهای مزاحمتی	۲۸۴
۱۵_۴	ویژگی‌های مزاحمان اجتماعی	۲۸۵
۱۵_۵	انواع مزاحمت خیابانی	۲۸۵
۱۵_۱	مزاحمت‌های خیابانی	۲۸۵
۱۵_۲	مزاحمت‌های تلفنی	۲۸۵
۱۵_۳	مزاحمت‌های صوتی	۲۸۵
۱۵_۴	مزاحمت‌های زیست محیطی	۲۸۷
۱۵_۵	مزاحمت‌های ملکی	۲۸۷

۱۶ آسیب‌شناسی شهری

۲۸۸.....	۶_۱۵_ مسائل کلی مزاحمت خیابانی
۲۸۹.....	فصل شانزدهم: شهروندی
۲۹۰.....	۱۶_۱_ مقدمه
۲۹۱.....	۱۶_۲_ مفهوم شهروندی
۲۹۲.....	۱۶_۳_ تعریف شهروند
۲۹۳.....	۱۶_۴_ تعریف حقوق شهروندی
۲۹۴.....	۱۶_۵_ شهروندی از دیدگاه صاحب نظران
۲۹۵.....	۱۶_۶_ الگوی نظری شهروندی
۲۹۶.....	۱۶_۷_ آموزش شهروندی
۲۹۷.....	فصل هفدهم: جرایم و آسیب‌های شهر: یک تحقیق میدانی
۲۹۸.....	۱۷_۱_ مقدمه
۲۹۹.....	۱۷_۲_ عناصر عمده جرم شهری
۳۰۰.....	۱۷_۳_ تبیین جرایم شهری
۳۰۱.....	۱۷_۴_ جرایم سازمان یافته در شهرهای بزرگ
۳۰۲.....	۱۷_۵_ آسیب‌های شهری و خشونت
۳۰۳.....	۱۷_۶_ رویکردهای نظری جرم و آسیب‌های شهری
۳۰۴.....	۱۷_۶_۱_ رویکرد بی‌سازمانی شهری
۳۰۵.....	۱۷_۶_۲_ رویکرد آنومی شهری
۳۰۶.....	۱۷_۶_۳_ رویکرد ساختار شهری
۳۰۷.....	۱۷_۶_۴_ نظریه پردازان جرائم و آسیب‌های شهری
۳۰۸.....	۱۷_۷_ ابعاد آسیب‌شناسی شهر
۳۰۹.....	۱۷_۸_ آسیب‌شناسی شهر
۳۱۰.....	۱۷_۸_۱_ آسیب‌های اقتصادی
۳۱۱.....	۱۷_۸_۲_ آسیب‌های اجتماعی
۳۱۲.....	۱۷_۸_۳_ آسیب‌های فرهنگی

فهرست مطالب ۱۷

۳۱۲.....	۱۷_۸_۴- آسیب‌های کالبدی
۳۱۳.....	۱۷_۹- رتبه بندی جرایم و آسیب‌های شهری
۳۱۵.....	۱۷_۱۰- آسیب‌های شهری و نگرش گروه‌های هدف
۳۱۶.....	۱۷_۱۱- راهکارها و برنامه‌های پیشنهادی
۳۱۹.....	فهرست منابع